

GT 1945-09-29

"Skogsmatros" såg lucia, trodde han var i himlen

Biografföreståndare, social rådgivare, teaterledare, föreläsare, kaffekokare, lärare, bibliotekarie, julgransuppköpare och Luciakavaljer, det är många titlar på en gång, men det är ungefär vad en representant för en personalvårdsdetalj vid ett regemente brukar kunna sätta på sitt visitkort. I varje fall om han är hemmahörande vid KA 4, och har fått vara med om hur detta regemente nyetablerat sig och hur det vuxit upp på ny mark och till oanad omfattning under det tilländalupna kriget. Att vara "personalvårdare" under sådana förhållanden är spännande och roligt och det faktum, att det är mycket arbetsamt brukar inte avhålla innehavaren av jobbet från att frivilligt stanna kvar i "lumpen" även när möjlighet att få mucka öppnar sig. Det intrycket får man i varje fall när man sitter och tittar i KA 4:s personalvårdsdetaljs rapport från de gångna åren, digra tätskrivna sidor fulla av lustiga och karaktäristiska detaljer.

I början av kriget var ju inte personalvårdsdetaljen så värst välordnad vid svenska krigsmakten, och behovet av denna organisation växte fram så småningom. Att emellertid även i början utomordentliga ting kunde åstadkommas för den gemensamma trevnaden vid förläggningarna därom vittnar värtaligt historien om hur biografen Galten på en av öarna i Göteborgs skärgård kom till. Hela den anläggningen finansierade nämligen grabbarna själva genom att sätta igång med grisavel, och de tjänade LO.m. så kraftigt på sin "kreatursskötsel" att de vågade sig på att köpa en verkligt fin biografanläggning som kostade 5.500 kr. Den avbetalades på 10 månader och pengar åstadkoms dels genom marketenterirörelsen, dels genom att man födde upp 50-kronors griskultingar tills de kunde säljas för 150-200 kr. 7 december 1942 invigdes biografen Galten, och i fortsättningen gav den i medeltal 2 föreställningar per vecka, varvid en film hyrdes från Personalvårdsdetaljer och en från Cosmorarnabolazet.

Biningsarbetet har bl.a. handhåfts av stabsassistent Frodi, samma man som hade sin hand med i spelet vid biografen Galtens tillkomst, och enligt hans uppgifter har studieintresset verkligen varit enormt vid KA 4. 1944 hade man således 250 studerande i 59 olika ämnen varav språkämnen voro mest populära. Det fanns sådana som studerade latin, ryska, ja t.o.m. finska, de fanns de som läste för att så småningom ta studenten eller realen och det fanns de som läste för att fylla ut fritiden. Våren 1944 anordnades vidare en kurs i samhällskunskap som blev mycket populär. Ca 500 deltagare anmälde sig och kursledaren, nuvarande partisekreteraren i socialdemokratiska partiet, Sven Andersson, kunde verkligen känna sig nöjd med intresset. I samband med bildningsintresset kan nämnas att KA 4 under kriget på olika sätt fått ihop ett bibliotek på omkring 4.000 band. Orsaken till att biblioteket svällt ut så är att Försvarsstaben ställt till förfogande 60 lådor böcker om 2.400 band vilka cirkulerat som vandringsbibliotek men som nu skall förvaras i depån tills nästa beredskapsperiod kommer - om det kommer någon vill säga.

Fortsätt att föreläsa, vi har inte tröttnat, den uppmaningen fick dr Johan Wintzell en av KA 4:s många föreläsare, då han under 1944 reste omkring ute i skärgården och höll föredrag om Sexualhygien. I allmänhet varade föredragen 2 timmar, men pojkarna ville veta mer, och dr Wintzell gick gärna med på att fortsätta. Bland andra uppskattade föreläsare kan nämnas författaren Arthur Wieland, samt skådespelaren Eric Allwin och Tuttan Graffman, samt redaktör T. Ahlberg.

Jag måste vara i himlen - ja banne mej, är jag inte i himlen. Den repliken kom en av de *in* kallade kustartilleristerna med på lussemorgonen 1944 när han låg i sin "slaf" med täcket upp under näsan och skådade en kortege bestående av fagra lucior, och stjärngossar som skred fram genom den armoldoftande baracken. En annan fosterlandsförsvare som inte heller hade en aning om att luciorna skulle komma och som stod i bara underbyxor på golvet, fick brått att dyka i säng men lyckades bara få ner ena benet under det hårt åtsittande täcket i den redan bäddade sängen. Men luciorna togo dekolitaget med jämnmod och festen artade sig i allo till en succe. Det Luciabesöket, liksom otaliga andra dylika hade ordnats av Personalvårdsdetaljen och inräknades i rapporterna under rubriken Förströelse.

Dit hörde också distribution av fält julklappar , samt inköp av julgran och julljus åt förläggningarna. Vidare anordnade man bioföreställningar samt skaffade ut teatergrupper. Längre skall nog i de närvarandes minne leva den föreställning av Galgmannen som gavs 1944 ute vid en skärgårdsfästning och där inkallade Kolbjörn Knudsen gjorde huvudrollen, välvilligt assisterad av Kerstin Rabe. Såväl officerare som manskap voro inbjudna och uppskattade föreställningen enormt. Ett annat uppskattat evenemang ägde rum som maren 1944 då Furuviksbornen bjödos på lusttur ut till en förläggning i skärgården, och åstadkom en trevlig kabaréföreställning där ute.

General Wavell har givit även de svenska personalvårdarna ett gott motto, påpekar stabsassistent Frodi, med anledning av det bokslut över den personalvårdande verksamheten under kriget som nu kan göras upp.

Han har nämligen vid något tillfälle sagt att det icke räcker med att känna varje medhjälpare man har, man måste också vara god vän med honom. Och det där har vi tagit fasta på. Ett annat yttrande av en annan engelsk officer förtjänar också att återgivas. Det gäller en personalvård av sentimentala skäl. Inget kan vara felaktigare. Vi har det för att få en effektivare armé". Och här är vi nog inne på en öm punkt efter svenska förhållanden. Det är lätt att kalla saker och ting för dalteri, som i själva verket är litet enkel känslopsykologi. Ännu kan man träffa på officerare som har en känsla av att trivsel är på gränsen till mjäkighet. Men vi personalvårdare har fått en helt annan åsikt, och det är inte för inte som vi på skämt brukar kalla vår avdelning på KA 4 för AB Trivsel & Co.

J och med armens övergång på fredsstat har personalvårdsdetaljen på de olika regementena förändrats i så måtto att de värnpliktiga stabsassistenterna försvunnit eller håller på att försvinna. Nu är det personalvårdsofficeren som tillsammans med bildningsrådet har hand om manskapets fritidssysselsättning och andra hithörande problem. Det är emellertid möjligt att saknaden efter stabsassistenterna, vilka ju stod o i omedelbar kontakt med manskapet, blir så stor att myndigheterna får ta upp personalvårdsdetaljens organisation till ny prövning.

När personalvårdsdetaljen vid KA 4 så småningom nådde sin fulla omfattning visade det sig att verksamheten måste inrikta sig på vissa områden, nämligen på det ekonomiskt juridiska, på de sociala, på förströelseområdet samt slutligen på att upprätthålla kontakten med manskapet. Inom de två förstnämnda områdena gällde det ju att söka ordna utbildningskurser i olika ämnen,

samtidigt som personalvårdarna givetvis hade mottagning för "hjälsökande" och efter förmåga upplyste dem om ett och annat som de önskade veta. Under en del av beredskapstiden sköttes den sociala, ekonomiska och juridiska rådgivningen av regementsassistent Flobecker, som var jurist och således kunde hjälpa de inkallade på ett verkligt effektivt sätt. Särskilt i avbetalnings-, hyres- och uppsägningsfall var hans hjälp värdefull.

Kontakten mellan befäl och manskap, skall enligt personalvårdsdetaljens mening vara god. D. v. s. eventuella meningsskiljaktigheter skola inte klaras upp som på nedre delen av bilden utan i lugn, ro och gemytlighet.